

[Klassiek, nu door de mand gevallen psychologie-experiment: potlood tussen de tanden maakt vrolijker dan tussen de lippen. Niet dus. ©](#)

Opnieuw cruciale psychologische studie onderuit

Opnieuw blijkt een beroemd psychologisch experiment bij nader inzien gebakken lucht. Dat is het lot van tweederde van de herhaalde proeven. Een heel wetenschapsgebied loopt leeg.

Door: Maarten Keulemans 7 september 2016, 02:00

Voor wie dacht dat een mens gelukkiger wordt door de mond in een glimlach te plooiën: uit een grootscheepse herhaling van het achterliggende experiment blijkt 'he-le-maal niets', zegt onderzoeksleider Eric-Jan Wagenmakers (UvA).

Het glimlach-effect werd in 1988 beschreven door een team onder leiding van de Duitse psycholoog Fritz Strack. Laat vrijwilligers een potlood tussen de tanden klemmen zodat hun mond een glimlach vormt, betoogde Strack na experimenten met 92 studenten, en ze beoordelen cartoons als grappiger dan iemand die de pen tussen de lippen houdt en daarmee een pruilgezicht trekt.

De studie werd de hoeksteen van de 'gezichtsfeedback-hypothese', de gedachte dat

een emotionele gelaatsuitdrukking de stemming kan bepalen. Stracks studie werd al 1.440 keer door collega's geciteerd en wordt nog steeds als hulpmiddeltje gebruikt door sommige therapeuten.

'Bij de sociale psychologie is een bom ontploft'

Steeds weer blijkt dat sociaal-psychologische experimenten niet zijn te herhalen. Dat is echt een heel serieus probleem.

Maar het blijkt dus allemaal nep. Nota bene op uitnodiging van Strack zelf gingen 17 laboratoria in de VS, Canada en Europa ertoe over om de experimenten over te doen. In geen van de laboratoria ging de vrolijkheid meetbaar omhoog. 'Niemand vindt iets. En bij elkaar opgeteld vinden we ook niets', zegt Wagenmakers.

'Ik ging het project in met de gedachte dat we wel iets zouden vinden, een kleiner effect', zegt de Rotterdamse psychologiehoogleraar Rolf Zwaan, een van de deelnemers. 'Niet leuk', vindt Zwaan de uitkomst. 'Het laat je toch achter met een beetje een leeg gevoel.'

In een reactie meldt Strack 'heel verrast' te zijn. De inmiddels 65-jarige psycholoog noemt een reeks technische kritiekpunten, maar krijgt op de psychologische blogs nauwelijks bijval. 'Onze replicatie is veel nauwkeuriger uitgevoerd dan Stracks eigen experiment', zegt Zwaan. 'Ik vind zijn reactie niet erg constructief.'

Tweederde van de studies gaf in de herhaling andere uitkomsten

De psychologie is schoon schip aan het maken, nadat in het vakgebied een reeks wantoestanden aan het licht kwam - met als opvallendste de jarenlange fraude van sociaal-psycholoog Diederik Stapel. Sindsdien is men diverse sleutelexperimenten ter controle aan het herhalen. Vorige maand trok onderzoeksfinancier NWO daarvoor nog 3 miljoen euro uit.

Gevolg is dat de ene na de andere klassieker sneuvelt. Wie denkt aan ouderdom, gaat bij nader inzien toch niet langzamer lopen. Het 'knuffelhormoon' oxytocine in de neus sprayen blijkt geen effect te hebben op vertrouwen. Toen psychologen vorig jaar honderd studies overdeden, bleek dat liefst tweederde in de herhaling andere uitkomsten gaf.